

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РІШЕННЯ

06 грудня 2018 року

Київ

№ 691-р

Про закриття провадження
у справі № 129-26.13/218-14

Антимонопольний комітет України (далі – Комітет), розглянувши матеріали справи № 129-26.13/218-14 про порушення законодавства про захист економічної конкуренції публічним акціонерним товариством «Державний ощадний банк України» (далі – ПАТ «Державний ощадний банк України», Банк) (м. Київ, код ЄДРПОУ 00032129) та подання з попередніми висновками Департаменту досліджень і розслідувань ринків невиробничої сфери від 05.11.2018 № 129-26.13/218-14/399-спр,

ВСТАНОВИВ:

1. ПРЕДМЕТ СПРАВИ

- (1) Комітетом розглянуто справу, розпочату за ознаками вчинення ПАТ «Державний ощадний банк України» порушення, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монополюючим (домінуючим) становищем на ринку послуг з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів шляхом вчинення дій, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

2. СТОРОНИ

- (2) Заявниками у справі є фізичні особи Сиволап А.І. (далі – Заявник 1) та Яницький В.Р. (далі – Заявник 2), які є військовими пенсіонерами.
- (3) Відповідачем у справі є ПАТ «Державний ощадний банк України» (м. Київ, код ЄДРПОУ 00032129).

3. ПРОЦЕДУРНІ ДІЇ

- (4) Розгляд справи розпочато за результатами дослідження ринку послуг з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів та питання зниження відсоткової ставки по залишках коштів на поточному пенсійному рахунку військового пенсіонера ПАТ «Державний ощадний банк України».
- (5) Проведенню дослідження передувала заява Заявника 1, який є військовим пенсіонером, про ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції в діях ПАТ «Державний ощадний банк України», які полягають у необґрунтованому зниженні відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на пенсійному рахунку.

- (6) Розпорядженням державного уповноваженого Антимонопольного комітету України від 24.10.2014 № 04/231-р розпочато розгляд справи за ознаками вчинення ПАТ «Державний ощадний банк України» порушення, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку послуг з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів шляхом вчинення дій, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.
- (7) Під час розгляду справи № 129-26.13/218-14 до Комітету звернувся Заявник 2, який також є військовим пенсіонером, стосовно ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції в діях Банку, які полягають у необґрунтованому зниженні відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на пенсійному рахунку.

4. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИПЛАТИ ПЕНСІЙ

- (8) Чинне законодавство врегульовує окремо порядок організації виплати пенсій, відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, та військових пенсій.
- (9) Статтею 47 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» визначено, що пенсія виплачується щомісяця, у строк не пізніше 25 числа місяця, за який виплачується пенсія, виключно в грошовій формі за зазначеним у заяві місцем фактичного проживання пенсіонера в межах України організаціями, що здійснюють виплату і доставку пенсій, або через установи банків у порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України.
- (10) Постановою Кабінету Міністрів України від 26.09.2001 № 1231 затверджено Порядок проведення конкурсного відбору банків, через які здійснюється виплата пенсій, грошової допомоги та заробітної плати працівникам бюджетних установ (далі – Порядок № 1231).
- (11) Порядок № 1231 визначає процедуру підготовки та проведення Міністерством фінансів України конкурсного відбору банків, у яких одержувачам пенсій, грошової допомоги відкриваються поточні рахунки, через які здійснюється їх виплата. Порядком № 1231 визначено вимоги до банків – учасників конкурсу та конкурсну документацію, яка подається банком для участі в конкурсі.
Так, відповідно до Додатка 2 «Перелік послуг і граничне значення їх показників, яких банк зобов'язується дотримуватися у разі набуття статусу уповноваженого банку» до Порядку № 1231 протягом строку дії договору, укладеного з одержувачем пенсії, уповноважений банк зобов'язується здійснювати нарахування відсотків на залишок за поточним рахунком, за яким проводиться виплата пенсії.
- (12) Відповідно до пункту 12 Порядку № 1231 рішення (протокол) конкурсної комісії про визначення переможців конкурсу протягом трьох робочих днів з дати його затвердження надсилається Пенсійному фонду і є підставою для укладення ним договорів з переможцями конкурсу щодо виплати пенсій.
- (13) Відповідно до пункту 6 Порядку виплати пенсій та грошової допомоги через поточні рахунки в банках, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.1999 № 1596 (із змінами), одержувачі пенсій самостійно вибирають уповноважений банк для відкриття поточного рахунка.

- (14) За інформацією, розміщеною на офіційному веб-сайті Пенсійного фонду України, кількість банків, у яких за згодою пенсіонерів можуть відкриватися рахунки для виплати пенсій, на травень 2018 року становила 34, а на жовтень 2018 року – 43.
- (15) Одержувачі пенсій, яким пенсію призначено відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», можуть у будь-який час змінити уповноважений банк, через який виплачується пенсія. Тобто, зазначені пенсіонери мають право та можливість здійснити вибір банку для отримання пенсії з переліку уповноважених банків, у тому числі, за таким критерієм, як відсоткова ставка, яка нараховується на залишок коштів на рахунку, або перейти на обслуговування пенсійних рахунків з однієї уповноваженої банківської установи до іншої, яка пропонує більш високу відсоткову ставку на залишок коштів на рахунку.
- (16) Статтею 52 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (далі – Закон) передбачено, що:
- пенсіонерам з числа військовослужбовців строкової служби і членів їх сімей пенсії виплачуються органами Пенсійного фонду України за місцем фактичного проживання пенсіонера, незалежно від реєстрації місця проживання (частина перша);
 - іншим особам, які мають право на пенсійне забезпечення згідно з цим Законом, пенсії виплачуються органами Пенсійного фонду України через установи ПАТ «Державний ощадний банк України» за місцем фактичного проживання пенсіонера на підставі відповідних документів, що оформляються органом Пенсійного фонду України (частина друга).
- Тобто, стаття 52 Закону визначає коло осіб, які перебували на військовій службі, та деяких інших осіб, які мають право на пенсійне забезпечення відповідно до вказаного Закону. Виплачувати пенсію особам, звільненим з військової служби за наявності встановленої законом вислуги на військовій службі (далі – військові пенсіонери), відповідно до частини другої статті 52 Закону має право лише Банк.
- (17) Пенсіонери з числа осіб, передбачених частиною першою статті 52 Закону, мають право на отримання пенсій у порядку, встановленому законодавством про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, а саме: пенсіонерам з числа військовослужбовців строкової служби і членів їх сімей пенсії виплачуються органами Пенсійного фонду України за місцем фактичного проживання пенсіонера, незалежно від реєстрації місця проживання.
- (18) Згідно із роз'ясненнями Пенсійного фонду України, пунктом 19 Порядку надання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», затвердженого постановою правління Пенсійного фонду України від 30.01.2007 № 3-1, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 15.02.2007 за № 135/13402, орган, що призначає пенсії, оформляє пенсійний лист згідно з Інструкцією з виплати пенсій особам, звільненим з військової служби, та деяким іншим особам установами ВАТ «Ощадбанк», затвердженою постановою правління ВАТ «Ощадбанк» від 28.12.2006 № 129.
- (19) Отже, для військових пенсіонерів, відповідно до частини другої статті 52 Закону, вибір банківської установи для відкриття рахунку для виплати пенсій обмежений лише одним банком – ПАТ «Державний ощадний банк України». Отже, ПАТ «Державний ощадний банк України» є єдиним банком, в якому військовим пенсіонерам відкривають рахунки, на які органи Пенсійного фонду України перераховують пенсії для подальшої їх виплати.

5. ОПИС ОБСТАВИН СПРАВИ ТА ДІЙ БАНКУ

- (20) Між Заявником 1 та Банком в особі Ленінського відділення (м. Полтава) у березні 2000 року укладено договір про відкриття та обслуговування поточного рахунку та розрахунково-касове обслуговування пенсійного вкладу, умовами якого передбачено обов'язок Банку нараховувати відсотки на залишок коштів на рахунку. Умовами вказаного договору передбачено, що залежно від зміни облікової ставки Національного банку України, процентна ставка може змінюватись Банком з повідомленням про це клієнта через засоби масової інформації або установи Банку. На дату підписання договору його умовами передбачалося нарахування відсотків на залишок коштів на рахунку у розмірі 6 % річних. За інформацією, наданою Заявником 1, з моменту укладення договору відсоткова ставка по залишках коштів на рахунку змінювалася в сторону зменшення, а саме: з 6 % (2000 рік) до 4 % (із вересня 2002 до січня 2006 року), 2 % (із січня до березня 2006 року), 1 % (з березня 2006 до квітня 2009 року), 0,5 % (з квітня 2009 року).
- (21) Між Заявником 2 та Банком в особі територіально відокремленого безбалансового відділення № 10008/137 Отинія (сmt Отинія) у квітні 2015 року укладено договір про відкриття та обслуговування рахунку, випуск та надання платіжної картки, умовами якого передбачено обов'язок Банку нараховувати відсотки на залишок коштів на рахунку. Умовами вказаного договору передбачено, що розмір процентної ставки, яка нараховується на залишок коштів на рахунку, визначено договором та може бути змінено Банком протягом строку дії договору у порядку, визначеному Правилами здійснення операцій за рахунками, відкритими фізичним особам у ПАТ «Державний ощадний банк України», які доводяться шляхом публічного письмового оголошення в установі Банку, а також шляхом розміщення на сайті Банку. На дату підписання договору його умовами передбачалося нарахування відсотків на залишок коштів на рахунку в розмірі 4 % річних. За інформацією Заявника 2, Банком прийнято рішення про встановлення з 01.01.2016 єдиних для всіх регіональних управлінь процентних ставок по карткових рахунках, на які зараховуються пенсії військових пенсіонерів, у розмірі 0,5 % річних.
- (22) Інформація, наявна в матеріалах справи, свідчить про таке.
- (23) Відповідно до постанови правління Банку від 21.10.2005 № 102-2 регіональним управлінням було надано право встановлювати відсоткові ставки на залишок коштів по поточних звичайних рахунках у розмірі до 4 % річних (верхня межа) (зазначена політика Банку стосується всіх категорій пенсіонерів).
- (24) Рішенням Комітету з управління активами та пасивами Банку (далі – КУАП) від 25.09.2008 № 0809-24 регіональним управлінням Банку було надано право встановлювати процентні ставки на залишок коштів по карткових рахунках для виплати пенсій своїм клієнтам – пенсіонерам на рівні до 7 % річних (верхня межа) (зазначена політика Банку стосується всіх категорій пенсіонерів). Таке рішення, за поясненнями Банку, було прийняте з метою розвитку карткового бізнесу, зацікавленості військових пенсіонерів до відкриття карткових (а не поточних звичайних) рахунків для отримання пенсій, та у зв'язку із збільшенням ставок по карткових рахунках потенційними банками-конкурентами.
- (25) Рішенням КУАП від 01.09.2014 № 1409-35 з 15.09.2014 процентну ставку на залишок коштів по карткових рахунках військових пенсіонерів встановлено в межах від 0,5 % до 7 % річних.
- (26) Причини непідвищення відсоткових ставок по залишках коштів на рахунках (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів Банк пояснив так:

- 1) КУАП встановлює процентні ставки по вкладах, поточних та карткових рахунках залежно від процентних ставок, що склалися на ринку, потреб Банку в кредитних ресурсах, необхідності залучення нових клієнтів;
- 2) регіональні управління встановлюють відсоткові ставки, зважаючи на ринкову ситуацію в регіоні та наявну клієнтську базу.
- (27) За інформацією Банку, на засіданні КУАП 30.11.2015 було вирішено встановити з 01.01.2016 єдині відсоткові ставки на залишок коштів на поточних рахунках фізичних осіб для усіх регіональних управлінь на такому рівні:
- на поточних рахунках, на які зараховуються пенсії клієнтам – військовим пенсіонерам, – 0,5 % річних;
 - на карткових рахунках, на які зараховуються пенсії клієнтам – військовим пенсіонерам, – 0,5 % річних.
- (28) Інформація, надана ПАТ «Державний ощадний банк України», про кількість рахунків, відкритих військовими пенсіонерами, свідчить про таке:
- 1) військовим пенсіонерам відкрито поточні рахунки станом на:
 - 01.01.2015 – 296 175;
 - 01.01.2016 – 254 111;
 - 01.01.2017 – 197 311;
 - 01.01.2018 – 107 180;
 - 2) військовим пенсіонерам відкрито карткові рахунки станом на:
 - 01.01.2015 – 391 413;
 - 01.01.2016 – 463 389;
 - 01.01.2017 – 525 393;
 - 01.01.2018 – 545 812.
- Отже, у період 2014 – 2017 років Банк обслуговував близько семисот тисяч рахунків військових пенсіонерів, з яких більшу частину становили саме карткові рахунки військових пенсіонерів.
- (29) Отже, дії Банку, які полягають у встановленні умов обслуговування рахунків військових пенсіонерів, у частині визначення розміру відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на поточних звичайних та карткових рахунках військових пенсіонерів у розмірі 0,5 % річних, можуть призводити до ущемлення інтересів військових пенсіонерів порівняно зі звичайними пенсіонерами, які можуть обирати банківську установу з вигіднішими умовами обслуговування, зокрема за розміром відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на рахунку.
- (30) Визначене Законом право ПАТ «Державний ощадний банк України» на виплату пенсій військовим пенсіонерам дає можливість Банку нав'язувати військовим пенсіонерам встановлені ним умови обслуговування пенсійного рахунку, зокрема в частині розміру відсотків, які нараховуються на залишок коштів на рахунку. Відсутність права на вибір банківської установи змушує військових пенсіонерів погоджуватись на умови Банку.
- (31) Враховуючи викладене:
- 0,5 % річних, які Банк нараховує на залишок коштів на рахунках військових пенсіонерів, може свідчити про встановлення вказаних відсотків на необґрунтованому рівні, оскільки відсотки, які нараховують інші банки, уповноважені на виплату пенсій, є набагато вигіднішими;
 - встановлення Банком відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на поточних звичайних та карткових рахунках військових пенсіонерів у розмірі 0,5 %, може призводити до ущемлення інтересів військових пенсіонерів порівняно зі звичайними пенсіонерами, які можуть обирати банківську установу з вигіднішими

умовами обслуговування, зокрема за розміром відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на рахунку;

- не маючи законодавчо визначеного виключного права на обслуговування військових пенсіонерів, Банк при визначенні розміру відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на рахунках військових пенсіонерів, повинен був би враховувати кон'юнктуру ринку з ведення пенсійних рахунків, зокрема, щодо розміру відсоткових ставок на залишок коштів, які нараховують банки, уповноважені на виплату пенсій;

- ПАТ «Державний ощадний банк України» не потрібно пропонувати конкурентні умови обслуговування клієнтів – військових пенсіонерів, оскільки, враховуючи положення частини другої статті 52 Закону, зазначена категорія споживачів банківських послуг не зможе отримати аналогічні послуги в будь-якій іншій банківській установі.

6. ВИЗНАЧЕННЯ МОНОПОЛЬНОГО (ДОМІНУЮЧОГО) СТАНОВИЩА

6.1. Встановлення об'єктів аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища

- (32) Згідно з Методикою визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженою розпорядженням Антимонопольного комітету України від 5 березня 2002 року № 49-рк, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 1 квітня 2002 року за № 317/6605 (далі – Методика), визначено становище Банку на ринку послуг з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів.

6.2. Визначення товарних меж ринку

- (33) Відповідно до Методики, товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.
- (34) Відповідно до частини першої статті 52 Закону, пенсіонерам з числа військовослужбовців строкової служби і членів їх сімей пенсії виплачуються органами Пенсійного фонду України за місцем фактичного проживання пенсіонера, незалежно від реєстрації місця проживання. Тобто, пенсіонери цієї категорії мають право вибору з числа уповноважених банків, у тому числі ПАТ «Державний ощадний банк України», для отримання пенсій через їхні установи.
- (35) Частиною другою статті 52 Закону передбачено, що іншим особам, які мають право на пенсійне забезпечення згідно з цим Законом (військові пенсіонери), пенсії виплачуються органами Пенсійного фонду України через установи ПАТ «Державний ощадний банк України» за місцем фактичного проживання пенсіонера на підставі відповідних документів, що оформляються органом Пенсійного фонду України.
- (36) Тобто, Банк є єдиним банком, через установи якого можуть отримати пенсію військові пенсіонери.
- (37) Отже, товаром є послуга з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів, які є клієнтами Банку.
- (38) Враховуючи споживчі характеристики, послуги з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів відповідно до умов договору, в якому, зокрема, передбачено відкриття поточного рахунку, порядок нарахування відсотків на залишок коштів, зміну розміру відсоткової ставки по залишках коштів на рахунку (зокрема залежно від облікової ставки Національного банку України), послуги з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів, є окремим товарним ринком.

6.3. Визначення територіальних (географічних) меж ринку

- (39) Згідно з Методикою, територіальні (географічні) межі ринку певного товару (товарної групи) визначаються шляхом установлення мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів (товарної групи), що належать до групи взаємозамінних товарів (товарної групи), є неможливим або недоцільним.
- (40) ПАТ «Державний ощадний банк України» є юридичною особою (код ЄДРПОУ 00032129), яка на підставі ліцензії Національного банку України від 05.10.2011 № 148 має право надання банківських послуг.
ПАТ «Державний ощадний банк України» є суб'єктом господарювання у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції».
- (41) Відповідно до пункту 38 Статуту Банку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.02.2003 № 261 (із змінами), організаційна структура Банку будується за принципом централізації з вертикальним підпорядкуванням і складається з центрального апарату; філій Банку, що виділені на окремий баланс; територіально відокремлених безбалансових відділень; представництв. Філії, територіально відокремлені безбалансові відділення та представництва Банку не є юридичними особами і діють від імені Банку на підставі положень, якими визначаються їх компетенція, функції, інші питання діяльності та підпорядкування.
- (42) ПАТ «Державний ощадний банк України» здійснює діяльність на всій території України через мережу своїх відокремлених підрозділів (філій, відділень).
- (43) Для забезпечення своєї господарської діяльності Банк приймає внутрішні розпорядчі документи, якими може:
- надавати право своїм регіональним управлінням встановлювати розмір відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на рахунках військових пенсіонерів;
 - централізовано встановлювати розмір відсоткової ставки, яка нараховується на залишок коштів на рахунках військових пенсіонерів у всіх структурних підрозділах Банку.
- (44) Враховуючи викладене, послуги Банку з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів є загальнодержавним ринком.

6.4. Визначення часових меж ринку

- (45) Відповідно до Методики, часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило – рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару із сталою структурою.
- (46) Зазвичай термін розрахунково-касового обслуговування пенсійного рахунку визначається умовами відповідного договору.
- (47) Час, протягом якого досліджувався стан конкуренції на ринку послуг з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів, є період з 2012 року до поточного періоду 2018 року.
- (48) Закон прийнято у квітні 1992 року. Враховуючи, що змін в законодавстві щодо визначення уповноваженого банку для виплати пенсій військовим пенсіонерам у період з квітня 1992 року до поточного періоду 2018 року не відбулося, ПАТ «Державний ощадний банк України» залишається єдиним банком, уповноваженим для виплати пенсій військовим пенсіонерам.

6.5. Визначення частки ринку

- (49) Військовим пенсіонерам, визначеним частиною другою статті 52 Закону, пенсії виплачуються органами Пенсійного фонду України через установи ПАТ «Державний

ощадний банк України» за місцем фактичного проживання пенсіонера на підставі відповідних документів, що оформляються органом Пенсійного фонду України.

- (50) За бажанням військові пенсіонери можуть отримувати пенсію за місцем фактичного проживання поштовими переказами відповідно до Правил надання послуг поштового зв'язку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 05.03.2009 № 270. Однак публічне акціонерне товариство «Укрпошта» (далі – ПАТ «Укрпошта») не є банківською установою, тому не надає таку послугу, як відкриття поточного рахунку з видачею банківської платіжної картки, та, як наслідок, не може нараховувати відсотки на залишок коштів на рахунку. Послуги Банку та ПАТ «Укрпошта» не є взаємозамінними з огляду на їх споживчі властивості.
- (51) Отримання пенсії через інші банківські установи передбачатиме понесення військовим пенсіонером додаткових витрат, пов'язаних зі стягненням Банком плати за перерахунок коштів на рахунок іншої банківської установи.
- (52) Отже, на ринку послуг з ведення пенсійних рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів ПАТ «Державний ощадний банк України» з 2012 року по теперішній час займає монопольне (домінуюче) становище з часткою 100 відсотків.

7. РЕКОМЕНДАЦІЇ КОМІТЕТУ ТА СТАН ВИКОНАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ БАНКОМ

- (53) З метою припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють, керуючись пунктом 14 частини першої статті 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» та статтею 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», Комітет надав ПАТ «Державний ощадний банк України» обов'язкові для розгляду рекомендації від 20.07.2017 № 21-рк (далі – Рекомендації), в яких було рекомендовано ужити заходів щодо перегляду умов ведення пенсійних рахунків військових пенсіонерів (поточних звичайних або карткових), спрямованих на недопущення ущемлення інтересів споживачів (військових пенсіонерів).
- (54) На виконання Рекомендацій Банк повідомив таке.
1. Відповідно до рішень КУАП Банку:
- до тарифів Банку внесено відповідні зміни в частині створення для військових пенсіонерів більш вигідних і зручних умов користування послугами Банку з ведення пенсійних рахунків, зокрема безкоштовне відкриття поточного рахунку з випуском платіжної картки (протокол від 08.11.2017 № 36);
 - до Тарифів за обслуговування поточного рахунку з використанням платіжної картки внесено зміни в частині додавання картки для військових пенсіонерів типу MasterCard DEBIT WORLD (протокол від 24.01.2018 № 3).
- За інформацією Банку, з метою максимально повного задоволення інтересів військових пенсіонерів щодо користування послугами Банку з ведення рахунків запроваджено:
- безкоштовне відкриття поточного рахунку 2620 з випуском платіжної картки типу DEBIT WORLD, яка забезпечує:
- участь у бонусній програмі. Можливість накопичувати бали за безготівкові розрахунки картою та згодом обмінювати їх на подарунки на спеціальному інтернет-сайті бонусної програми, такі, як: подарункові сертифікати у торгові центри; подарункові сертифікати у мережі аптек; миттєве поповнення мобільних телефонів та інші миттєві подарунки;
- безпечні, в один дотик, розрахунки, адже картка має чип, магнітну смугу та антену, що дозволяє проводити миттєві розрахунки як в Україні, так і за кордоном;

можливість отримання спеціальних знижок до 30 % у більш ніж 70 компаній-партнерів за програмою;

можливість отримання кредитного ліміту на картку;

глобальну службу підтримки клієнтів, яка забезпечить терміновий випуск картки або здійснить термінову видачу готівки за кордоном;

- випуск додаткової картки на ім'я пенсіонера або його довіреної особи;

- безкоштовне зняття коштів у банкоматах Банку та інших банків-резидентів;

- можливість швидкого встановлення відновлювальної кредитної лінії у розмірі до 5 пенсій;

- можливість отримання послуги Мобільні заощадження, яка передбачає нарахування підвищених процентів на кошти, які перераховані на Мобільні заощадження.

2. Новий тарифний пакет для військових пенсіонерів, який передбачатиме нарахування підвищеного розміру процентів на залишок коштів на рахунку, впроваджуватиметься Банком планово у I – II кварталі 2018 року одночасно з реалізацією положень пункту 2 постанови Національного банку України № 359 від 16.06.2014 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України», яким передбачено забезпечення банками України до 01 січня 2019 року поступового переходу на здійснення операцій з використанням платіжних карток із застосуванням балансових рахунків 2600 АП «Кошти на вимогу суб'єктів господарювання», 2620 АП «Кошти на вимогу фізичних осіб», 2650 «Кошти на вимогу небанківських фінансових установ» (втратила чинність у зв'язку із прийняттям постанови Національного банку України від 11.09.2017 № 89 «Про затвердження нормативно-правових актів Національного банку України»).

Відповідно до пункту 5 постанови Національного банку України від 11.09.2017 № 89 «Про затвердження нормативно-правових актів Національного банку України» банки України повинні забезпечити до 01 січня 2019 року поступовий перехід на здійснення операцій з використанням платіжних карток із застосуванням балансових рахунків 2600 АП «Кошти на вимогу суб'єктів господарювання» групи рахунків 260 «Кошти на вимогу суб'єктів господарювання», 2620 АП «Кошти на вимогу фізичних осіб» групи рахунків 262 «Кошти на вимогу фізичних осіб», 2650 АП «Кошти на вимогу небанківських фінансових установ» групи рахунків 265 «Кошти небанківських фінансових установ» розділу 26 класу 2 Плану рахунків.

Такий перехід, за інформацією Банку, потребує виконання великого обсягу роботи, включаючи зміну бухгалтерської моделі, зміну технології ведення рахунків у процесинговій системі Банку, реалізацію механізму методологічного та технічного переходу на нові рахунки 2620 з випуском платіжних карток.

- (55) КУАП Банку 02.07.2018 (протокол № 1807-28) прийнято рішення про встановлення підвищених процентних ставок у розмірі 3 % річних на залишок коштів на рахунках військових пенсіонерів у новому тарифному пакеті з використанням пластикової картки. Технічне запровадження умов обслуговування військових пенсіонерів на умовах підвищеної процентної ставки через IVR¹ та в АТМ²/ППТ³ (здійснення операцій з платіжними картками та сервісами через дистанційні канали) буде запроваджено вже із серпня 2018 року.
- (56) Відповідно до протоколу № 1807-28 Банком вирішено встановити процентну ставку на залишок коштів по карткових рахунках, на які зараховуватимуться пенсії клієнтам-військовим пенсіонерам для усіх регіональних управлінь та Головного управління з

¹ IVR – автоматичне обслуговування держателів платіжних карток. Зателефонувавши до контакт-центру Банку, можна в автоматичному режимі без участі оператора отримувати інформацію та виконувати певні операції по платіжній картці.

² АТМ – банкомат, один із видів термінальних пристроїв.

³ ППТ – інформаційно-платіжний термінал.

обслуговування клієнтів на рівні 3 % річних за умови виконання клієнтами таких умов:

Категорія клієнтів	Умови встановлення процентної ставки на рівні 3 % річних
Нові клієнти	Відкриття карткового рахунку для зарахування пенсій військовим пенсіонерам. Підтвердити намір отримання підвищеної процентної ставки одним із способів: 1) IVR; 2) відповідних функцій в АТМ/ІПТ; 3) через систему «Ощад 24/7» (після технічної реалізації)
Діючі клієнти	Після перевипуску діючої платіжної картки та підтвердження наміру отримання підвищеної процентної ставки одним із способів: 1) IVR; 2) відповідних функцій в АТМ/ІПТ; 3) через систему «Ощад 24/7» (після технічної реалізації)

- (57) За інформацією Банку, нарахування процентів на залишок коштів здійснюється за рахунками, на які зараховуються пенсії клієнтам-військовим пенсіонерам в розмірі 3 % річних у разі наявності у клієнта картки типу MasterCard DEBIT WORLD (основної або додаткової) та підтвердження клієнтом наміру отримання підвищеної процентної ставки на залишки на рахунку.

Якщо у клієнта відкрито картку іншого типу та термін її дії ще не закінчився, клієнт має звернутися до Банку та отримати додаткову картку типу MasterCard DEBIT WORLD. Після отримання картки клієнт має підтвердити намір отримання підвищеної процентної ставки шляхом використання IVR або вибору відповідних функцій в АТМ/ІПТ.

Отримання картки типу MasterCard DEBIT WORLD (як основної, так і додаткової) для клієнтів-військових пенсіонерів є безкоштовним (чинними тарифами Банку не передбачено вартості розрахунково-касового обслуговування карток зазначеного типу, до якого включено вартість їх випуску та перевипуску на новий строк).

Разом з цим, якщо клієнт не виявить бажання звернутися до установи Банку з метою отримання картки типу MasterCard DEBIT WORLD (яка видається клієнту безкоштовно) та активування підвищеної ставки за коштами на пенсійному рахунку, клієнту будуть нараховуватися проценти у розмірі 0,5 % річних на залишок коштів на рахунку.

У разі наявності у клієнта-військового пенсіонера відкритої до рахунку картки типу MasterCard DEBIT WORLD (основної або додаткової), для отримання нарахування підвищеної процентної ставки за пенсійним рахунком клієнт має підтвердити свій намір отримання підвищеної процентної ставки шляхом використання IVR або вибору відповідних функцій в АТМ/ІПТ. На цей час Банк здійснює технічну реалізацію ще одного виду підтвердження, а саме з використанням системи «Ощад 24/7» (реалізація планується до 01.01.2019).

- (58) За інформацією Банку, основними фактором вибору картки типу MasterCard DEBIT WORLD, що випускається для військових пенсіонерів, є забезпечення комплексного та максимально зручного підходу до обслуговування клієнтів цієї категорії. Картки саме цього типу, крім здійснення стандартних банківських операцій, надають держателю можливість участі в бонусних програмах, отримання знижок під час здійснення розрахунків з використанням картки, участь в акційних програмах міжнародної платіжної системи MasterCard, забезпечують глобальну підтримку клієнтів за кордоном та безліч інших переваг порівняно з іншими типами карток.

8. ПІДСТАВИ ЗАКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКОНАННЯМ ПОЛОЖЕНЬ ЧАСТИНИ ТРЕТЬОЇ СТАТТІ 46 ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ»

(59) Комітет, з метою отримання інформації щодо вжиття Банком належних заходів на виконання Рекомендацій для усунення наслідків порушення законодавства про захист економічної конкуренції, звернувся з відповідними запитом до заявників у справі.

Інформація, отримана від заявників, свідчить про таке.

1. Заявник 1 (Сиволап А.І.) зазначив, що на виконання Рекомендацій Банком не вжито заходів щодо військових пенсіонерів, які отримують пенсії за поточними звичайними рахунками та є власниками ощадних книжок Банку, а не електронних пластикових карток.

2. Заявник 2 (Яницький В.Р.) повідомив про те, що запровадження Банком нового тарифного пакета щодо обслуговування карткових рахунків військових пенсіонерів не свідчить про вжиття Банком заходів для усунення порушення, оскільки передбачає нарахування 3 % річних на залишки коштів на рахунку, а не 4 %, як це передбачено умовами договору, укладеного з Банком, що призведе до фінансових втрат у зв'язку з недоотриманням коштів у вигляді нарахованих відсотків на залишки коштів на рахунку.

Вказані твердження заявників спростовуються таким.

Дії Банку щодо нарахування відсотків на залишки коштів саме за картковими рахунками (а не за поточними звичайними рахунками військових пенсіонерів з використанням ощадних книжок) здійснено на виконання вимог постанов Національного банку України № 359 від 16.06.2014 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» (втратила чинність) та № 89 від 11.09.2017 «Про затвердження нормативно-правових актів Національного банку України» (чинна), відповідно до яких банки України зобов'язані забезпечити до 01.01.2019 поступовий перехід на здійснення операцій з використанням платіжних карток із застосуванням балансових рахунків відповідних груп рахунків.

Умовами договору, укладеного між Банком та Заявником 2, передбачено, що розмір відсоткової ставки, яка нараховується на залишки коштів на рахунку, може бути змінена Банком протягом строку дії договору.

(60) Відповідно до частини третьої статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» за умови виконання положень рекомендацій у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи суспільству та вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення, розпочате провадження у справі закривається.

1. Порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції.

До внесення змін до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» Банк залишатиметься єдиним банком, уповноваженим на виплату пенсій військовим пенсіонерам.

Комітет листом від 21.07.2018 № 130-29/03-7898 звернувся до Кабінету Міністрів України з пропозиціями щодо надання доручення заінтересованим державним органам розглянути питання щодо внесення змін до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» у частині вибору банків для виплати пенсій військовим пенсіонерам.

Кваліфікація порушення – зловживання монополією (домінуючим) становищем на ринку послуг з ведення рахунків (поточних звичайних або карткових) військових пенсіонерів шляхом вчинення дій, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, що було б неможливим за умов існування значної конкуренції на ринку (частина перша статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції»).

2. Порухення не завдало значних збитків окремих особам чи суспільству.

Інформація, розміщена на веб-сайтах банків, уповноважених на виплату пенсій звичайним (не військовим) пенсіонерам, свідчить про нарахування 5 – 15 % річних на залишки коштів на рахунках.

За інформацією ПАТ «Державний ощадний банк України», нарахування такими банками вищих відсотків по залишках коштів на рахунках соціальних пенсіонерів обумовлюється різною практикою встановлення відсоткових ставок залежно від різної стратегії залучення та розміщення банком коштів, зокрема взаємозв'язком розміру відсотків з іншими умовами обслуговування рахунку, наявністю та умовами інших пов'язаних послуг (деPOSITних, «квазідеPOSITних» тощо).

3. Вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення.

Банком на виконання Рекомендацій прийнято рішення про встановлення із серпня 2018 року 3 % річних, які нараховуватимуться на залишки коштів на карткових рахунках військових пенсіонерів (замість 0,5 % річних, які діяли з 01.01.2016).

- (60) Зважаючи на те, що Банком прийнято рішення про встановлення підвищених процентних ставок у розмірі 3 % на залишок коштів на карткових рахунках військових пенсіонерів, Банком виконано рекомендації Комітету від 20.07.2018 № 21-рк.

Враховуючи викладене, керуючись статтею 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України, статтями 46, 48 і 49 Закону України «Про захист економічної конкуренції» та пунктом 36 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року № 5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 6 травня 1994 року за № 90/299 (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29 червня 1998 року № 169-р) (із змінами), Антимонопольний комітет України

ПОСТАНОВИВ:

Закрити провадження у справі № 129-26.13/218-14.

Рішення може бути оскаржене до господарського суду міста Києва у двомісячний строк з дня його отримання.

Голова Комітету

Ю. ТЕРЕНТЬЄВ